

Piskorski, Dariusz

"Kongregacja ds. Duchowieństwa, Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale. Istruzione", Vaticano 2002 : [recenzja]

Studia Płockie 31, 279-282

2003

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Kongregacja ds. Duchowieństwa, Il presbitero, pastore e guida della comunità parrocchiale. Istruzione, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2002, ss. 57.

Prezentowana instrukcja Kongregacji ds. Duchowieństwa, zatytułowana w tłumaczeniu na język polski: *Prezbiter, pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej* została podpisana przez prefekta Kongregacji kard. Dario Castrillón Hoyos i jej sekretarza abpa Csaba Ternyák dnia 4 sierpnia roku 2002. Podejmując temat posługi duszpasterskiej prezbiterów, instrukcja odwołuje się do dokumentów soborowych, zwłaszcza do *Lumen Gentium* i *Presbyterorum Ordinis*, do *Katechizmu Kościoła Katolickiego*, *Kodeksu Prawa Kanonicznego*, nauczania papieskiego, do wcześniejszych dokumentów Kongregacji oraz do instrukcji *Ecclesiae de mysterio*. Treść instrukcji uwzględnia również wskazówki papieża Jana Pawła II udzielone uczestnikom Zgromadzenia Plenarnego Kongregacji ds. Duchowieństwa dnia 23 listopada roku 2001. Przemówienie papieskie zostało opublikowane wraz z tekstem Kongregacji (ss. 4-8).

Ojciec Święty przypomniał w nim, że wymiar eklezjologiczny posługi święceń, należący do jej istoty, wynika z jej odniesienia do Chrystusa, którego posługa ta uobecnia sakramentalnie: jest ona konieczna wspólnocie kościelnej, aby Chrystus Głowa i Pasterz był w niej obecny (nr 2). Następnie wskazał on na podstawowe obszary posługiwania prezbiterów: Eucharystia, głoszenie słowa Bożego, przewodzenie wspólnocie wiernych. Podkreślił, że pasterska funkcja kierowania, sprawowana przez proboszczów, ma charakter sakramentalny. Nie jest ona powierzana prezbiterom przez wspólnotę, lecz przez samego Chrystusa za pośrednictwem biskupa i powinna być wypełniana w pokorze i z autorytetem ("umile autorevolezza"). Nie zapominając o zadaniach, do których w Kościele są wezwani wszyscy ochrzczeni na mocy kapłaństwa powszechnego, papież przypomniał również o roli organizmów konsultacyjnych, przewidzianych przez kan. 536-537 *Kodeksu Prawa Kanonicznego* (nr 3-5).

W instrukcji, którą teraz pokrótce omówimy, Kongregacja – włączając się w nurt nowej ewangelizacji – stara się uwydatnić w doktrynie posługi święceń „te fundamentalne wartości teologiczne, które wzywają do podjęcia misji” (Słowo wstępne, s. 3).

Tekst instrukcji składa się z dwóch części: *Kapłaństwo powszechne i kapłaństwo urzędowe* (nr 1-17) oraz *Parafia i proboszcz* (nr 18-30). Część pierwsza rozpoczyna się od przypomnienia, że u źródeł posługi święceń znajduje się wola Boga Ojca, który posyła swego Syna dla zbawienia wszystkich ludzi. Ów zbawczy projekt został powierzony całemu Kościołowi, a w nim w szczególny sposób tym, którzy

otrzymali charakter i łaskę Sakramentu Święceń. Z tego powodu wszyscy chrześcijanie, ze swymi pasterzami na czele, winni podjąć się naglącego zadania nowej ewangelizacji: „Musimy umieć iść i szukać osób, które czekają, aby móc spotkać Chrystusa” (nr 1).

Następnie instrukcja przywołuje najważniejsze aspekty posługi święceń, począwszy od jej teologicznej tożsamości. Przypomina raz jeszcze zbawczą wolę Boga, która dała początek posłudze święceń oraz wskazuje na potrójny wymiar tej ostatniej: pneumatologiczny, chrystologiczny i eklezjologiczny. W rzeczywistości jednak, dalsza część refleksji nawiązuje wyraźnie jedynie do dwóch z nich: chrystologicznego i eklezjologicznego. Ontologiczne upodobnienie do Chrystusa ukazane jest jako fundament posługi sprawowanej przez prezbiterów, a w tajemnicy Kościoła dostrzega się rację jej istnienia: zapewnia ona wspólnocie kościelnej obecność Chrystusa Głowy i Pasterza (nr 5).

W kwestii relacji kapłaństwa urzędowego do kapłaństwa powszechnego, które z racji Chrztu świętego daje realne uczestnictwo w kapłaństwie Chrystusa, przypomniano stwierdzenie Soboru Watykańskiego II o istniejącej pomiędzy nimi różnicy co do istoty, a nie tylko co do stopnia (zob. *LG*, 10). Ksiądz, w przeciwieństwie do wiernych świeckich, wezwany jest, na podstawie charakteru sakramentalnego otrzymanego w chwili święceń, do personifikacji potrójnego urzędu Chrystusa Głowy i Pasterza Kościoła, działając dzięki władzy świętej *in persona Christi Capitis i in nomine Ecclesiae* (nr 6). Poprzez posługę święceń, która jest służbą dla wspólnoty wiernych „sam Chrystus «służy» nieustannie Ojcu w dziele naszego zbawienia” (nr 7). Dzięki władzy konsekracji Eucharystii, wiążącego głoszenia Ewangelii i rozgrzeszania prezbiter przyczynia się do wzrostu duchowego życia Kościoła. Uczestnictwo w pasterskiej trosce Chrystusa czyni go zdolnym do budowania jedności, do przewodzenia i do służenia wszystkim (nr 8-9).

Owo sakramentalne upodobnienie do Dobrego Pasterza staje się dla wyświęconych nowym bodźcem na drodze ku świętości. Aktywność duszpasterska i życie duchowe są ściśle ze sobą zjednoczone i czerpią inspirację z intencji prezbitera „czynienia tego, co czyni Kościół”. Centrum duchowości kapłańskiej stanowi ofiara eucharystyczna, a wśród innych środków wzrastania w świętości wylicza się adorację Najświętszego Sakramentu i Liturgię Godzin. Instrukcja zwraca również uwagę na znaczenie dyscypliny kościelnej, zwłaszcza w materii norm liturgicznych oraz na konieczność zrozumienia i promowania przez prezbiterów posługi ochrzczonych. Na zakończenie tej części przypomina się o spoczywającej na prezbiterach odpowiedzialności za Kościół powszechny, ontologicznie i historycznie poprzedzający poszczególne Kościoły partykularne (nr 10-17).

Tematem drugiej części instrukcji jest parafia i urząd proboszcza. Ma ona charakter bardziej praktyczny od części pierwszej, doktrynalnej. Przypomina się w niej podstawowe zadania wspólnoty parafialnej, a w szczególności proboszcza, rozpoczynając od wezwania do organicznego zjednoczenia posługi ochrzczonych i wyświęconych w parafii oraz do jedności parafii ze wspólnotą diecezjalną i jej biskupem, co zapewnia trwanie w komunii z Kościołem powszechnym. Proboszcz

sprawuje swą posługę duszpasterską poprzez głoszenie słowa Bożego (homilia i katechizacja), wspieranie inicjatyw promujących ducha Ewangelii oraz kierowanie przesłania ewangelicznego do tych, którzy zaniechali praktyk religijnych. Szczególnie istotnym zadaniem proboszcza jest zapewnienie Eucharystii centralnego miejsca w życiu wspólnoty parafialnej, dostosowując godziny Mszy świętych do potrzeb wiernych oraz zachęcając do odwiedzania i adoracji Najświętszego Sakramentu (nr 18-21). Potwierdzona została dyspozycja Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów aprobująca, z racji duszpasterskich, słuchanie spowiedzi indywidualnych w trakcie Mszy Świętej (zob. *Notitiae* 37 [2001], ss. 259-260). Wśród innych zadań proboszcza wymienia się zaangażowanie na rzecz dzieł miłosierdzia, troskę o powołania do kapłaństwa, promocję posług i urzędów sprawowanych przez świeckich, w tym parafialnych rad duszpasterskich. Wskazano również, co warto podkreślić, na potrzebę wykazania zrozumienia i nie stwarzania problemów wiernym, którzy praktykują poza własną parafią (nr 22-26).

Mając przed oczami aktualne wyzwania duszpasterskie i stosując się w szczególności do wskazówek zawartych w *Novo Millennio Ineunte*, Kongregacja przypomina, że zasadniczym celem duszpasterstwa jest „prowadzenie wiernych ku solidnemu życiu wewnętrznemu”, ku odkrywaniu na nowo powszechnego charakteru powołania do świętości. Zachęca też do uczynienia z Kościoła szkoły i miejsca jedności.

Na koniec instrukcja wzywa wspólnoty parafialne do podjęcia wyzwania nowej ewangelizacji, jako priorytetowego zadania Kościoła (nr 27-29). Jego misyjna wiarygodność wymaga, aby międzyludzkie relacje w nim panujące wyrażały ducha ewangelicznej *komunii*, na co instrukcja trafnie zwraca uwagę, przypominając wskazówki udzielone w tym względzie przez Jana Pawła II w *Novo Millennio Ineunte* (nr 43).

Pierwsza część prezentowanej instrukcji jest swoistym kompendium doktryny katolickiej o posłudze święceń, notabene nawiązującym do wcześniejszego dokumentu Kongregacji zatytułowanego: *Il presbitero, maestro della parola, ministro dei sacramenti e guida della comunità in vista del terzo millennio cristiano* (1999 r.). Instrukcja stawia w punkcie wyjścia refleksji nad posługą prezbiterów zbawczą wolę Boga, dzięki czemu wskazuje jednocześnie na ostateczny fundament posługi święceń, jak i na niezastąpione kryterium jej interpretacji. Kapłaństwo urzędowe, będąc częścią Bożej ekonomii zbawienia, w którą zaangażowana jest cała Trójca Święta, realizuje wolę Boga Ojca na wzór wcielonego Syna, którego uobecnia działając mocą Ducha Świętego. Bez tej relacji ze zbawczą ekonomią Trójcy Świętej posługa święceń nie miałaby racji bytu. Niestety, jak to zauważyliśmy już wcześniej, w prezentowanym dokumencie uwydatnione zostało jedynie chrystologiczne odniesienie kapłaństwa urzędowego i zaledwie wspomniano o jego wymiarze pneumatologicznym. Nie sposób więc uniknąć wrażenia, że owa fundamentalna relacja posługi święceń do Trójcy Świętej została wyjaśniona jedynie częściowo, co zresztą odzwierciedla stan współczesnej teologii katolickiej starającej się, nie bez trudności, powrócić do myślenia w kategoriach trynitarnych.

Wracając do przyjętego punktu wyjścia refleksji nad posługą święceń, należy dodać, że ułatwia on również zrozumienie eklezjologicznego wymiaru kapłaństwa urzędowego, albowiem misja zbawcza powierzona została całemu ludowi Bożemu, w jego zaś łonie, w szczególny sposób, sprawującym urząd pasterski. W konsekwencji instrukcja wyjaśnia naturę kapłaństwa urzędowego na tle kapłaństwa ochrzczonych, przypominając zgodnie z eklezjologią *Lumen Gentium*, że w Kościele każdy bez wyjątku jest podmiotem, a nie tylko przedmiotem troski duszpasterskiej. To zaś zmusza do większej precyzji w opisie natury i roli posługi sprawowanej przez ochrzczonych oraz tej powierzonej wyświęconym.

Tak więc sposób, w jaki Instrukcja wyjaśnia teologiczną tożsamość wyświęconych odzwierciedla postępowanie, jakie w tej dziedzinie dokonał się w teologii katolickiej poczynając od Soboru Watykańskiego II, potwierdzając równocześnie potrzebę kontynuacji studiów nad tym zagadnieniem.

Włączając się w nurt tzw. nowej ewangelizacji, instrukcja przypomina, że podstawowym zadaniem powierzonym przez Chrystusa Kościołowi, a w szczególności w sposób jego pasterzom, jest głoszenie Ewangelii. Bez względu na konieczność wyjścia poza ramy duszpasterstwa zachowawczego, nastawionego jedynie na „obsługę” katolików praktykujących, wydaje się być ciągle jeszcze nie do końca uświadomioną potrzebą, zwłaszcza w krajach tradycyjnie katolickich, takich jak Polska. Obciążenie pracą odczuwane tam przez duszpasterzy nie świadczy jedynie o stosunkowo dużym procencie praktykujących – statystyki nie upoważniają do optymizmu w tej dziedzinie – lecz także, a może przede wszystkim, o niewielkim zaangażowaniu świeckich w misji Kościoła. Instrukcja trafnie zauważa, iż głoszenie Ewangelii niepraktykującym i niewierzącym, będące jednym z podstawowych obowiązków duszpasterzy wymaga współpracy ze strony wiernych świeckich (nr 20). Podkreślana w dokumencie Kongregacji potrzeba promowania duszpasterskiej aktywności ochrzczonych nie wynika jedynie z doraźnych trudności, nie wszędzie jednakowo intensywnie odczuwanych, lecz z samej natury Kościoła. Zadaniem duszpasterzy jest przewodzenie wspólnocie w misji zbawczej, do której Chrystus powołał cały lud Boży, to zaś wymaga prowadzenia wiernych świeckich ku chrześcijańskiej dojrzałości, budzenia w nich świadomości bycia podmiotem misji Kościoła i powierzania im konkretnych zadań duszpasterskich. Brak zrozumienia dla wagi posługi ochrzczonych poważnie ogranicza ewangelizacyjną i duszpasterską skuteczność Kościoła.

Ks. Dariusz Piskorski